

Indulgence and Intellect

חקת תשע"ה

NUMBERS

19 / 18

PARASHAS CHUKAS

HASHEM spoke to Moses and to Aaron, saying: ² This is the decree of the Torah, which HASHEM has commanded, saying: Speak to the Children of Israel, and they shall take to you a completely red cow, which is without blemish, and upon which a yoke has not come. ³ You shall give it to Elazar the Kohen; he shall take it to the outside of the camp and someone shall slaughter it in his presence. ⁴ Elazar the Kohen shall take some of its blood with his forefinger, and sprinkle some of its blood toward the Tent of Meeting seven times. ⁵ Someone shall burn the cow before his eyes — its hide, and its flesh, and its blood, with its dung, shall he burn. ⁶ The Kohen shall take cedarwood, hyssop, and crimson thread, and he shall throw them into the burning of the cow.

THE CALL OF THE TORAH

The Midrash also notes the peculiar fact that all sacrifices involve male animals except for the *parah adumah*. The answer is given in the form of a parable: when a servant's child dirtied the king's palace, the king called his mother to clean up the mess. Thus, Hashem says, let the *parah adumah* come and atone for the Sin of the Golden Calf.

The above Midrash may be explained symbolically as follows: When Israel was at Mount Sinai, they were in so holy an atmosphere that death came to them only through a Divine kiss (*Eruvin* 54a). *Ramban* teaches that the bodies of those who die in this exalted way do not become contaminated. But as a result of the Sin of the Golden Calf, men began to die a natural death. It was only then that the procedure of the *parah adumah* became necessary to purify those who had become contaminated through contact with a dead body (*Klei Yakar*).

פירש"י: "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת, ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה". ולהלן אומר רש"י מוסדו של ר' משה הדרשן: "משל לבן שפחה שטינה פלטין של מלך, אמרו תבא אמו ותקנה הצואה, כך תבא פרה אדומה ותכפר על העגל". ואין בזה סתירה, אם השטן ואומות העולם אינם שואלים אלא מניין את ישראל כדי לקנטר, משיבים להם בקיצור ובתוקף, "גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה", ברם כשהשואל הוא איש תמים מסוגו של ר' משה הדרשן, שאומר תורה היא וללמוד אני צריך, או יש חובה להשיב, להסביר ולגמק (האדמו"ר מקוצק).

עו"ל שאין סתירה בין שני המאמרים של רש"י, כי הרי הכתוב אומר, "וזאת חקת התורה" ולא "וזאת חקת הפרה", זה בא ללמדנו כי זאת חקת התורה, המלה זאת, מכוונה שהתורה בכללה מיוסדת על המושג של זאת שהוא בנין אב לתורה ולמצוותיה, אך השכליות, שכולן הן בבחינת חק ולא יעבור. אמנם מצוה לנו לדרוש את טעמה של כל מצוה אף זו של פרה, כשם שר' משה הדרשן דרש עליה, אך אסור לנו להודק רק אל המצוות אשר טעמן מתקבל על לבנו ולדחות מצוות שאין טעמן מתקבל על לבנו. אל לנו לומר על מצוה שבתורה כי בטעמא תליא מילתא, ומכיון שחוש הטעם הולך ומשתנה מעת לעת, ומה שהיה לפנים נותן טעם לשבח הופך ברוב הימים להיות נותן טעם לפגם, לכן אם יש איוז מצוה שאיננה יותר לפי הטעם של זמננו, עלינו לשנותה ולחת לה צורה מחודשת שתתאים לטעם הדור בו אנו חיים. לכן מבלית הכתוב, "וזאת חקת התורה", זאת משמעותה יציבות והחלטיות, דוקא זאת התורה בצורתה ובבחינה, כל פרט שבה צריך להשאר מבלי שינוי ותחליף כלשהו, וע"ז אנו אומרים ב"ג העיקרים של דת משה וישראל, "אני מאמין באמונה שלמה שזאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו".

2

1. אל-משה ואל-אהרן — To Moses and to Aaron. Symbolically, the "Cow" came to atone for the sin of the Golden "Calf," as if to say let the mother come and clean up the mess left by her child. If so, this explains why the commandment was directed to Aaron, the one who made the Calf.

Many other aspects of the service also allude to the idea noted above, that the Red Cow atoned for the sin of the Golden Calf. Its color is red, which symbolizes sin (see *Isaiah* 1:18); it was not ever to have borne a yoke, to symbolize a sinner, who cast off God's yoke from himself; and it was burned, just as Aaron had cast gold into a fire to produce the Calf (*Exodus* 32:20). The ritual involves the use of cedarwood, hyssop, and a thread dyed with the blood of a worm (v. 6), a combination that signifies sin and repentance: a sinner

has been haughty like a lofty cedar tree, and in order to gain atonement he must humble himself like a blade of hyssop grass and a lowly worm (see *Leviticus* 14:4). Just as the sin of the Golden Calf has never been completely forgiven (see *Exodus* 32:34), the ashes of the Red Cow were preserved (*Rashi* to v. 22 citing *R' Moshe HaDarshan*).

4 נס 313

להיכתב מיד לאחר חטא העגל, בפרשת כי תשא, ומדוע איחרה הכתוב עד הנה?

5 לפי ספר' סו"ס יכ"ר

לאומות העולם "גזירה היא מלפני ואין לנו רשות להרהר אחריה" אדרבה בשמעם כן עוד יוסיפו אונאת דברים לישראל, ועוד קשה מ"ט הסתיר הקב"ה טעם של פרה אדומה, וגם טעמו של רבי משה הדרשן צ"ע שהרי כבר במרה נצטוו על הפדה כדאיחא במכילתא (שמות טו, כה) "שם שם לו חק ומשפט - אלו מצות פרה ודינים"

(מובא ברש"י שמות שם, וראה בפייט לפר' פרה ד"ה)

מרה חקה גור) ועדיין לא עשו עגל.

כך תבוא פרה ותכפר על העגל (רש"י).

6

רש"י מביא בשם רבי משה הדרשן, שכל עניין פרה אדומה בא לכפר על חטא העגל, והוא הולך ומפרט כיצד כל פרט ופרט ממעשה הפרה מכוון כנגד מעשה העגל.

אחד הדברים הנעלמים בסוד חוקת הפרה, היא עובדת היותה של הפרה מטמאת טהורים ומטהרת טמאים. היכן היתה בחינה זו בחטא העגל.

אמרו חז"ל (י"ד טז): לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה [חטא העגל], אלא שישאל נכשלו בחטא כדי שילמדו מהם החוטאים לעתיד שדלתי תשובה לא ננעלו.

נמצא שחטא העגל "מטמא טהורים" - גרם לטמא ולהחטיא את כלל ישראל, "ומטהר טמאים" - כדי שילמדו מהם החוטאים לעתיד, כיצד להיטהר מחטאיהם.

Why There Is Death in the World

There is a Jewish principle that every punishment in this world is meant to rectify something. Punishment is designed to be a productive process. We can understand why the process of death and resurrection needs to take place by examining the first instance of death recorded in the Torah.

Death was first decreed upon Adam after he sinned in the Garden of Eden. After Adam ate of the fruit that God forbade him to eat, God told him that he would no longer be able to live forever but would have to die. On the surface, this might appear as God's way of slapping Adam in the face. In reality, this was not the case.

Rabbi Moshe Chaim Luzzatto explains why death became necessary at that time.¹⁴ He says that God's intention in creating man and woman with a body and soul was so that the soul should elevate itself, as well as the body, during their joint sojourn on earth. Through this process, the body would receive soul-like properties. This meant that just as the soul has no physical limitations and cannot die, so would the body become immortal. This would happen only if the person allowed the soul to control the body.

We can create a wall between the body and soul and see them as two different entities, with our soul being for spiritual pursuits and our bodies for physical ones. If we do this, we prevent the soul from totally infusing the body with its spiritual

qualities. If the body is deprived of soul-like properties, it succumbs to its physical limitations. When a body is not elevated above its physical limitations, death becomes an eventuality.

* The punishment of death that Adam received was not externally imposed by God. Rather, it was a necessary consequence of what Adam did to himself. He legitimized eating as a physical activity separate from what was good for his soul by eating something God commanded him not to eat. In so doing, Adam made a statement that separated his body from his soul, making it subject to mortal limitations.

This is an example of how people bring punishment upon themselves by doing things that subject their bodies to the limits of the physical world.

Luzzatto explains that the wall between body and soul does not make the body incapable of being affected by the soul. The body can still be elevated, but no longer to the point where it won't die. There are still many remaining levels of existence through which the body can be elevated by the soul. Nevertheless, until the Messiah comes, souls will never be able to feed into bodies enough spiritual nourishment for the bodies to remain eternal.

106

השמימה. אבל כיון שאכל מן העץ, נחזק על ידי זה כח וזהמת הגוף, עד שקשה מאוד לאדם לזכך את חומר גופו מכל וכל, לכן הוצרכו לגזור עליו מיתה, שבהגיע עת הסתלקות האדם מן העולם הזה התחמון, מפרד הנשמה מן הגוף, שנשמתו הטוהרה מעלה למעלה למקור מחצבתה, וגופו החומרי יאחר בעולם הזה, להזדקק מזהמתו על ידי מיתה וקורי חיבוט הקבר. וכן הזהיר הקב"ה לאדם"ר מחללה (ב"י) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו "מות תמוט", היינו שאם תאכל מן העץ תזדקק לבחינת

החומרי, וזוהי הכניס וזהמא וטומאה רבה בכל חולדות בני האדם שולדו ממנו, שמעשה נרץ האדם לעבוד עבודה רבה להזדקק מזהמת גופו, ולטוהר עמו מחלאת וזהמת חטא אדם הראשון.

לבן אחר חטא עץ הדעת גזר הקב"ה מיתה על האדם, כמו שכתוב (ס"ג) "ולאדם אחר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ וגו', עפר אהי ואל עפר תשוב, היינו כי לולא שאכל מן העץ, לא היה צורך לבחינת המיתה בעולם כלל, כי אז היה בכח האדם להכניע בקל את חומר גופו מכל וכל, עוד בחיים חיותו, ואז היה יכול לעלות לעולם העליון בגופו ונשמתו * צמד, כמו אליהו הנביא שעלה בעשרה

גם ל"צ מה מלמדת לנו המצוה הזאת צומן הזה. הרי המורה נלחמת היא ונוהגת בכל מקום ובכל זמן.

ויבואר על פי מה שכתוב בפרשת בראשית (בראשית ב' י"א) ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפו נשמת חיים, ואמרו חז"ל (ב"ר י"ד ג') מוצא בראשית הק', ויצר, שתי יצירות, יצירה מן התחמונים ויצירה מן העליונים, גוף מן התחמונים, ונשמה מן העליונים. והטעם למה נברא האדם מורכב מן התחמונים והעליונים, כי היה רצונו יתברך שהאדם יחבר תחמון לעליון, היינו שיכטל את הגוף התחמון לרצון הנשמה העליונה, ויהפוך החומר לטוהר, כמו שאמרו חז"ל (תנחומא נשא ט"ו) בשעה שברא הקב"ה את

* העולם נחמה שיהא לו דירה בתחמונים, היינו שגם הגוף שנגבר מן התחמונים, יכטל אל הנשמה, שאף בחור הגוף החומרי יהא מקום להשראת השכינה הקדושה.

* ולבן חכפ אחר יצירת אדם הראשון, סקר עליו הקב"ה שלא לאכול מן העץ הדעת, כי העץ הדעת היה אילן חלום לעינים מאד, כמו שכתוב (בראשית ב' י"א) כי טוב העץ למאכל וכי חלום הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל, לכן צוהו הקב"ה שלא לאכול ממנו, כדי שזוהי יכניע חלומות גופו החומרי ויגביר כח הנשמה על כח הגוף, וזוהי יחבר את התחמון לעליון ויהפוך החומר לטוהר, ואם היה אדם הראשון שולט ברוחו, והיה מתגבר אז בתחלת בריאתו על חלומות גופו, היה משריש זוהי כח גדול בכל חולדות בני האדם אשר יולדו ממנו, שבקל יוכלו להכניע ולכטל את הגוף החומרי אל רצון הנשמה, לחבר תחמון לעליון.

96

אבל כיון שאדם הראשון לא שלט בנפשו * ונמשך אחר חלומות הגופניות, הפך זוהי את הקערה על פיה, כי במקום שהיה צריך לחבר את התחמון לעליון, חיבר את העליון לתחמון, היינו ששיעבד זוהי את נשמתו העליונה שמיכנע לחלום גופו

* המיתה, שהגוף יטוּר להפרד מן הנשמה ולהישאר בעולם הזה.

116

נמצא כי כל ענין המיתה הוא מפני וזהמם הגוף שנתגבר על ידי חטא אדם הראשון, שמפני וזהמם זו צריך הגוף להישאר בעולם הזה להודיך. ולכן נצטא נשמת האדם מגופו, שורה על גוף המם רוח הטומאה, כי מחמת שהגוף לא נודך מזהממו וטומאתו, מתדבקים בו הרבה כחות של החיולונים והקליפות, כי במקום וזהמם שורים כחות הקליפות

והטומאה. וכאשר אדם נוגע בנפש המם, או נכנס בזהל המם, מתדבקים גם בו כחות הקליפה הללו של וזהמם גוף המם, וגם בקרבו מתגבר כח הוזהמם של גופו החומרי על כח נשמתו הטהורה, וזהמם גופו מקחיר על אור נשמתו, וזה כח הטומאה השורה על האדם הנוגע במם.

12

והפחדה לטומאה זו נעשה על ידי אפר * הפרה דיקא, כי "אפר" הפרה בא לעורר את האיש המטהר, שיחזיק את עצמו בצחית עפר ואפר, וכמו שאמרו חז"ל (בר"מ מ"ט ב') שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה, חייך אחת אמרת (בראשית י"ח כ"ו) ואנכי עפר ואפר, חייך שאני נותן לנניך כפרה בהם, שנאמר (במדבר י"ט י"ו) ולקחו לטמא "מעפר" שרפת הטמא, ואסף איש טהור את "אפר" הפרה. הרי דאפר הפרה היה מעורר את לב האדם שיטל ויכניע את גופו החומרי, בצחית אנכי עפר ואפר, שהגוף יהיה בטל כאין ואפס אל רצון הנשמה, וזה נתגבר בו כח הנשמה, וממילא נטהר מטומאת המם, כי * כח טומאת המם לא באה עליו, אלא על ידי שנתגברה בקרבו וזהמם הגוף על נשמתו כנ"ל.

13

הנדיקים מכניעים חומר גופם מכל וכל, בצחית ואנכי עפר ואפר, לכן אף במיתתם אינו שולט בהם כח החיולונים והטומאה.

ובזה יובן הענין היאך נתכפר חטא העגל על ידי אפר הפרה, דהנה כאשר בני ישראל עמדו על הר סיני, אמרו חז"ל (שבת קמ"ו ע"א) שפסקה וזהמם מהם, היינו שהוזהמם שנמשכה מחטא אדם הראשון פסקה ונתבטלה מאתם לגמרי, ונתהפך כל החומר שלהם לצורה רוחנית, לכן וירד ה' על הר סיני (שמות י"ט ב'), כי כל העולם

היה אז בצחית צורה רוחנית, ונתבטלה כל הוזהמם, ולכן נתבטלה בעת ההיא צחית המיתה מן העולם, כי אז לא הוצרכו עוד שהנשמה תיפרד מן הגוף. אלא כאשר נפלו ממדרגה הגבוהה הזו כשנכשלו בחטא העגל, שוב חזרה עליהם וזהמם הגוף, ולכן אז שוב נגזרה עליהם מיתה, וכמו שאמרו חז"ל (ע"ר ה' ע"א) לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן, שנאמר (יהושע כ"ד ו') אני אמרתי אלהים אחס ובי עמך כולם, חבלתם מעשיכם, אכן כאשר תמותון, היינו כאשר חבלתם מעשיכם בחטא העגל, שוב נגזר עליכם מיתה.

נמצא כי כל ענין המיתה חזרה להם על ידי חטא העגל, שבה גרמו בני ישראל שיחזור עליהם וזהמם הגוף, לכן

המיקון לזה הוא הזאת אפר הפרה, שמרמו לאדם שיבטל את עצמו כעפר ואפר, שעל ידי זה נטהר מטומאת וזהמם המם, לכן שפיר תבא פרה ותכפר על עון העגל.

וזהמם מרמז לנו מזה אפר פרה בכל עת וזמן, כי זאת עבודת האדם בעולם הזה, ולתכלית זו נצטרך לזכר ולטהר את חומר גופו מזהמם הנמש הקדמוני, ולתברר את הגוף המתחנן לנשמה העליונה, לעשות בזה דירה להשכינה הקדושה במתחננים.

נמצא כי זאת היא עבודת האדם בכל דור ודור, להשליט ולהגביר כח הנשמה על הגוף, שהגוף יכניע כעבד אל רצון הנשמה העליונה, ולא שהנשמה תיכניע כעבד ושפחה תחת ממשלת הגוף ותאחזיו, וכמו שאמר הקב"ה לבני ישראל (ויקרא כ"ה מ"ב) עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, ופירש"י הק', שטרי קודם, היינו שאני לקחתי את בני ישראל שיהיו לי עבדים, ולכן "לא ימכרו ממכרת עבד", היינו שלא יוכלו עוד למכור עצמם להיות עבדים לרצון הגוף ותאחזיו.

16a

על זאת באה קריאת הפרשה הזאת לעורר את לבנינו, שכל אחד יתבונן במעשיו, עד כמה הוא נמכר עדיין כעבד לתאות וצרכי גופו, וכגון אם משקיע ראשו ורובו בטרדת הפרנסה ועסקי משא ומתן, עד שאין לו זמן לקבוע עתים לתורה, ואין לו זמן להתפלל כראוי, הרי הוא נכנע בזה

כעבד ושפחה לפרנסתו ועסקיו הנשמיים. והיאך לא יבוש האדם לבזות את עצמו, להיות נמכר כעבד להבלי עולם הזה, וכי יסכים למכור את עצמו לאדון לעבוד למענו עבודות בזויות ושפלות, אם כן למה לא יבוש לשעבד את עצמו להבלי עולם הזה יותר מן המוכרת, הרי אין לך עלבון ובזיון גדול מזה.

17

על כל פנים נחזור לענייננו, כי זאת * מלמדנו לנו פרשת פרה בזמן הזה, שהאדם צריך לבטל חומר גופו כעפר ואפר, שהגוף יכניע כעבד אל רצון הנשמה, ולתכלית זה אנו יושבים ביחד בעת סעודה שלישית, לעשות חשבון הנפש, ולהתלמד חכמי המלחמה, היאך נוכל להיות עבדי ה' ולא עבדי התאות, כי במשך ימי המעשה האדם טרוד בטרדותיו, וקשה לו להתעורר ולהתבונן באמת לאחיותו מהו תכליתו בעולם הזה, ואף ביום השבת קודש, וב"ה מתקבלים יחד במשך השבת קודש, אבל אז עדיין אין האדם כלי ראוי לקבל דברי מוסר כהוגן, כי מוחו טרוד

עדיין מטרדם ימי החול, ורק אחר שכבר עבר עליו יום השבת קודש, ונתקבץ * בקדושת השבת קודש, אז הזמן מסוגל מאוד להתעורר ביחד לעבוד את ה', ולכן הנהיגו הנדיקים להאריך בדברי תורה ודברי התעוררות בסעודה שלישית ביומם. ואשרי מי שזוכה לישב עמה ביחד בסעודה שלישית, בלב אחד, להטות אחן קשבת, להתבונן ולשמוע מהו תכלית האדם בעולם הזה, שלא לחיות בעולם הזה כבעולם המוחה, ולהתעורר משינתו לידע ולהכיר דאית דין ואית דיין.

In modern society, the alien worship and insidious influence of the environment are not as pervasive in the realm of theology or philosophy as they are in the simple cult of materialism. Man's worth is assessed by the amount of money he possesses, and his thoughts are hedonistic – how to maximise the pleasure he can obtain from the amenities of this world. Of course, the phenomenon is not new. Isaiah already castigated those who say 'let us eat and drink for tomorrow we die.'⁷ The Psalmist speaks of those who build mansions while forgetting altogether that their permanent abode is the grave.

קרבם בחימו לעולם

*Their inward thought is that their houses shall continue for ever.*⁸

Indeed, this was the mentality of Esau, who ate and drank and despised the spiritual rank of the birthright.

In our age the bulk of society fits the description found in the words of the *Chovoth Ha Levavoth*,

עושים בטניהם אלהיהם ותורתם מלבושיהם ומסורם חיוק משכניהם
*they make their stomach their god, their dress their law, and their ethic fortification of their abode.*⁹

* The expense and trouble to which people are prepared to go in order to become connoisseurs of food or wine! (Their stomach is their god). Fashion enslaves people – advertisements, shop windows, magazines make this their predominant feature (Their dress is their law.) We must keep up with the Joneses in having the most modern house, the most up-to-date appliances and luxurious furniture (Their ethic is the fortification of their abodes.) The dynamic technological society directs the bulk of human endeavour to constant improvement in the material standard of living. Man's personal ambition is to attain wealth and use it for his pleasure. This is the guiding principle of modern economics, which has become a whole science on its own.

226

לבושותיו וליכולותיו, וכפי שאמרו חז"ל (ע"ז) ה' ע"ב: "תנא דבי אליהו, לעולם ישם אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוו", כלומר, מעבר ליכולתו הגשמית של בן אדם.

במצב זה, לא תהיה דעתו של האדם פניה להבלי העולם כלל, כי יהיה טרוד תמיד בתורה ובגמילות חסדים, וממילא יכיר במיעוט ערכם של חיי העולם הזה ויכניע את עצמו מפני רצון בורא. בכך יהיה אותו אדם ראוי להשיג מעלות רוחניות נשגבות יותר מן הרגיל, וכפי שהתבאר.

בכך יש לבאר את בקשתו של דוד המלך (תהלים כג. ו): "אך טוב וחסד ירדפוני", אשר על פי האמור יובן היטב, שדוד המלך ביקש בזה להיות רתום לטוב ולחסד כשור לעול וכחמור למשוי, עד אשר כביכול יהיה 'נרדף' על ידם ולא יהיה לו מהם מנוח אשר יאפשר לו להתעסק בעניני העולם, ובוזה יזכה להתעלות ולהתריב בבוראו, וכהמשך הכתוב שם: "ושבתי בבית ה' לארך ימים".

אכן נראה, שכשם שהחשבתם של עניני העולם הזה - הכסף והזהב - מביאה את האדם לידי גאווה וחזיונות הדעת, והיא אשר גרמה לישראל ולקורח שירדו ממדרגתם הרוחנית ולחטוא בעגל ובמחלוקת, כך גם להיפך - ההכרה במיעוט ערכם של חיי העולם הזה, עם ההכנעה וההתבטלות שהיו מנת חלקו של דוד בעת שנדרף על נפשו חינוך, גרמו לו שיתחלק מתאוות הבלי העולם, ויתעלה במדרגתו כל כך, עד אשר השיג הבנה מסוימת גם בחוקים אשר לא נתגלו טעמיהם לישראל, והם היו זמירות שעשויעו.

וביאור הדבר הוא על פי מה שכתב בנפש החיים (ש"ד פט"ז), שהעונה והשפלות מביאים לידי לימוד תורה לשמה; ועל כן דוד המלך שהיה אז שפל ונכנע ביותר, זכה

אך טוב וחסד ירדפוני

ונראה להוסיף ולומר, שלא רק מי שנדרף על נפשו יכול להגיע למעלה ע, אלא גם מי שיושב בטח בביתו ובעירו יכול לקנות לעצמו מדרגה של 'נרדף', בנוטלו על עצמו את עול התורה והמצוות, ואת עול גמילות החסדים, באופן שיהיה מוכרח להקדיש אליהם את כל כולו, אף מעבר

כדי לבאר את הדברים, יש להקדים את מה שכתב הכלי יקר (במדבר יט. ב) בביאור דברי המדרש שפרה אדומה מכפרת על חטא העגל: "כל הרוצה לבטל איזה גידול רע, אין

די בשיכרות הענפים, כל זמן שבארץ לא ימות, גזעו שורש פורה ראש ולענה, כי סופה לחזור ולצמוח, אבל בביטול השורש יפלו גם הענפים... על כן צוה ה' על שריפת הפרה... שעיקר הסיבה היתה רוב כסף וזהב שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא... ולפי שהזהב האדום האדום הזה הביאם לידי מעשה זה, על כן יקחו פרה אדומה לשרוף ולבטל מראה האדום הזה, וזהב לא ירבה להם עוד ואז לא יבואו לידי מעשה כזה".

על פי זה, יתבאר היטב מדוע נסמכה * פרשת פרה לפרשת קורח, ולא נכתבה במקומה, שהרי אמרו בגמרא (פסחים קט ע"א): "עשר שמור לבעליו לרעתו" (קהלת ה, יב) - אמר רבי שמעון בן לקיש, זו עשרו של קרח, ופירש הרשב"ם (פסחים שם, וכן הוא ברש"י קהלת שם): "שעל ידי רוב ממנו נתגאה ונטרד מן העולם", ועוד אמרו (מדרש משלי [בזכר] פ' יא אות כז): "בוטח בעשרו הוא יפול" - זה קרח... מי גרם לו? לפי שבטח בעשרו³. נמצא, שאותה הסיבה שגרמה לכל העם לחטוא בעגל, עדיין לא נעקרה מקרבם, ולא עוד אלא שפשה הגעגוע גם בקרב בני לוי אשר לא חטאו בעגל, ואף בגדולים שבהם.

משום כך סמכה התורה את פרשת פרה אדומה לפרשת קורח ולא לחטא העגל, שהרי כאן נתעצם אותו שורש רע אשר גרם לחטא העגל - רוב הממון וחשיבותו, ואשר הביא את בעליו לידי גאווה וחזיונות הדעת, ומתוך כך חטא וירד לשאול.

28

זמירות היו לי חוקין

על פי דברים אלו, יש לבאר ענין נוסף, והוא מה שאמר דוד המלך בתהלים (קט. נד): "זמירות היו לי חקין בבית מגורי", ופירש רש"י (סוטה לה ע"א): "כשהייתי בורח מפני אויבי ואגור מפניהם, הייתי משתעשע בחוקין והיו לי לזמירות לשעשעני". ולכאורה יש לתמוה, מדוע נקט הכתוב לשון 'חוקים', דהיינו הגזירות שניתנו בלא טעם, הלא הדעת נותנת שדוקא המצוות שנתגלה טעמן ואפשר לדון ולהעמיק בהן בסברה ובפלפול, הן אלו שאדם משתעשע בהן בלימודו, ולא בחוקים הסתומים והתומים בפניו?

22a

If one wants to understand anything in the Torah at its most fundamental level, one has to look at the first place that particular subject is mentioned in the Torah. The first test of affluence mentioned in the Torah is in connection with the departure of *bnei Yisrael* (the children of Israel) from Egypt on their way to Eretz Yisrael. *Bnei Yisrael* were commanded to go to their Egyptian neighbors and ask them for all their vessels of silver and gold in fulfillment of the promise Hashem made 430 years earlier to Avraham that his offspring would leave bondage with great wealth.

The Torah uses a surprising terminology when describing this command: *Bnei Yisrael* are told that they should "borrow" these vessels from their Egyptian neighbors. This language is difficult to understand. The Jewish people had no intention of returning to Egypt; they weren't borrowing these vessels, they were taking them. So why does the Torah command them to "borrow"?

The Gerrer Rebbe answered that the borrowing was not from the Egyptians — as far as they were concerned all the gold and silver was being taken permanently, as payment. The borrowing was from Hashem. At the very moment that *Klal Yisrael*

obtained great wealth for the first time, Hashem stressed that their money did not belong to them. All that wealth was borrowed from Hashem, to whom all gold and silver ultimately belongs.

The message that all we possess belongs to Hashem is reiterated in numerous mitzvos in the Torah. The entire observance of *shemittah*, during which we allow the land to lie fallow for an entire year, emphasizes that Hashem is the owner of Eretz Yisrael and we only use the Land subject to His Will. Similarly, we cannot sell land in Eretz Yisrael in perpetuity because it does not belong to us; we lack sufficient ownership of the Land to be able to sell or give it to another Jew forever. In the *Yovel* (Jubilee Year), the Land returns to its original owner.

Once we recognize that we are not the real owners of our wealth our perspective is radically changed. If we really believe that we hold the money in trust for Hashem, our first question concerning all our wealth must be: What does Hashem want me to do with this? And when we ask ourselves that question, it will be impossible for us to explain why Hashem wants us to spend \$2 million on a day of extravagance.

27

As an antidote to this sinful thought, Hashem commands us to take a red cow, a prime example of the strength of a living creature, and burn it to ashes. This is done in order to dash the impure notion that physicality is the essence of life. These ashes, the symbol of dashed physicality, are mixed with spring water, which symbolizes the *neshamah*. The *neshamah* is likened to spring water in an earthenware vessel, because in this world the earthy body holds the *neshamah*, just as the vessel holds the water. We sprinkle this mixture of water and ashes upon the contaminated person, teaching him to distinguish between the spiritual quality of man and the subordinate aspect of man's existence: his physicality. The purification that he undergoes teaches him this important concept.

וסלידתו מהרע אינה אלא כטפל לסיבה העיקרית שהיא קיום מצות הבורא ית.

שיחות מוסר

26

במצוות פרה אדומה מראים ישראל שאינם סוגדים לעגל הזהב

"זאת חקת התורה לאמר" (ויטא)

צריך להבין, הלא חז"ל המשילו את מצות פרה אדומה הבאה לכפר על חטא העגל לאם המקנחת את בנה, ונתבאר ברש"י בהרחבה. איך כל פדטי מצוה זו מכוונים לחטא העגל, אם כן מדוע מכנה זאת התורה "חוקה" שענינה ציווי בלי טעם?

ביאר הגאון רבי אהרן בקשט זצ"ל גאב"ד שאבלי ותלמיד הסבא מקלם זצ"ל על פי הגמ' (קידושין לא.) שמספרת אודות דמא בן נתינא שהיה סוחר באבנים טובות ופעם ביקשו חכמים לקנות ממנו אבנים טובות לאפוד ולחושן, אך הוא לא נענה להם, משום שהמפתח היה מתחת לראשותיו של אביו שישן באותה שעה ולא רצה להקיצו. לשנה אחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו. באו חכמי ישראל לקנות ממנו את הפרה. אמר להם: יודעני בכס שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם, אתם נותנים לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא.

הרי לנו שפרה אדומה עלתה לעם ישראל הון עצום ולא נמנעו מלשלם עבורה כל הון שנתבקשו. זוהי משמעות דברי חז"ל תבא הפרה ותכפר על מעשה העגל, שהרי עגל הזהב מסמל אהבת בצע שאנשים סוגדים לו ורואים בו את העיקר. דוקא משום כך מצוות פרה אדומה העולה הון עצום למצוה שלא מובנת בשכל, דווקא היא מראה שאין ישראל ישתחווים לעגל הזהב. משום כך: "תבא הפרה ותכפר על העגל".

לב אהרן עמ' קמ"ב

442 | RAV SCHWAB ON CHUMASH

By nature, a person considers the physical world to be the essence of his existence while spiritual matters are secondary. This is due to the *yetzer hara*, which compels him to pursue only the pleasures of the physical world—the here and now.

This human shortcoming is the underpinning of idolatry. Those who serve idols believe in spirituality, but they believe that one must clothe spiritual forces in physical garments. After all, they say, the real world is the physical world. According to this line of thinking, a person's death will have a profound impact on those who remain behind, as they will conclude that since his physical life has ended, he no longer exists.

This faulty notion is the mother of all false thinking, all misconceptions.

Rav Samson Raphael Hirsch comments that this idea is the cause of the halachic contamination of a person exposed to a cadaver. When we see a corpse, we inevitably think, for at least a fleeting moment, that the person has ceased to exist. We forget that the body is only a shell, a cloak for the *neshamah*—the soul, which is eternal. We forget that only the body withers, and not the actual person. This faulty thought is, of itself, the contaminating force that causes a person to become *tamei*, ritually unclean.

This is what Chazal mean when they say, let the mother, the burnt parah adumah that symbolizes the false idea of physical primacy, come and clean up the child's mess—the faulty thinking that resulted in the Golden Calf's creation; the avodah zarah that is the result of a perverted mentality that a focus on physicality has produced.

purify someone who had become ritually unclean as a result of contact with a dead body. The Torah refers to this procedure as חוק — a statute — a word used to describe something that defies human logic. In this process, too, the same components that cleansed an impure person defile someone who was hitherto clean! Furthermore, it was a method that was effective only for the uncleanness generated by a corpse but not for any other impurity, even that of a lesser degree.

Whilst these laws seem to be inconsistent and illogical, there is a basic perception which helps to make them more coherent, and it relates to the origin of death in the world. When Adam and Chavah were created they were like angels without any evil inclination, and Hashem wanted them to live in that blissful state forever. Adam, however, thought differently. He argued that such an existence was too simple and unproductive. He decided, therefore, to eat from the forbidden fruit tree, which invested him with an evil inclination from within. By engaging this adversary in combat and overcoming it, his life would be more worthy and rewarding.

His intention may have been laudable, but it had one fundamental flaw. The Almighty had told him explicitly not to partake of the fruit, and no human argument can supersede and overturn a Divine command. Adam allowed his judgement to overrule Hashem's directive, and this sin brought death into the world.

How does one make amends for this form of wrongdoing and eliminate, thereby, the effect of death, at least in part? The answer is through the statute of the red heifer — by obeying a Divine command that requires us to suppress our intellect in deference to the Divine will. This is exactly the opposite of what

Adam did, and, therefore, through the procedure of the heifer, which is to us illogical, we redress his error and diminish the uncleanness of death from the world.

קבלת התורה קבלו ישראל ע"י תמימות

באמנם נעשה ונשמע, אולם במעשה העגל

אבדו את תמימותם, מבחינה שכלית נסיון

העגל היה עצום שהרי משה רבינו בושש

לבוא, וגם עצם הטעות של חטא העגל היתה

נעוצה בצורת השור שבמרכבה שראו במתן

תורה כמו שכתב הרמב"ן, וכוונתם היתה

לשמים, ועל הכל רק הערב רב עסקו בזה

והכלל נתפס על מה שלא מיתור.

32

5 פ' תיקון

א/כא - ששין

ויקחו אליה פרה אדמה (יט, ב)

משל לכן שפחה שמוינה פלמין של מלך, אמרו: תבוא אמו ותקנה הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל (וי"ט).

יש להתבונן איך מצות פרה אדומה היא התיקון על חטא העגל.

כל תיקון של חטא צריך להיות בשורשו. משל למה הדבר דומה? ילך שבוכה - אין סותמים את פיו, אלא חוקרים אותו על מה הוא בוכה כדי שיפסיק וגם כאן הפרה אדומה באה לתקן את שורש חטא העגל.

כוונת עם ישראל בחטא העגל לא היתה לעבוד עבודה זרה, רק בקשו לעצמם תחליף למשה רבינו, כי ראו שמשה לא חוזר, ובחרו בעגל מפני דמות שור שבמרכבה, כמבואר ברמב"ן, והתביעה עליהם היתה שהדבר נעשה בלי ציווי הקב"ה, ומשום זה גופא נהיה הדבר בגדר עבודה זרה.

היסוד לזה הוא דברי הכתוב בסוף יתרו: "לא תעשון אתי, אלהי כסף ואלהי זהב" דקאי על הכרובים, שאם שינו לעשותם מכסף הרי הם לפני הקב"ה כאלוהות ח"ו.

והיינו שכל דבר של קדושה אלוהית שעושים בעולם בלי ציווי, דינו כעבודה זרה, כי יש כאן ענין של אלוהות המנותק מהקב"ה, ולכן לחטא העגל היה דין עבודה זרה.

ממילא, התיקון לעון זה הוא לעשות מצוה שאין בה שום טעם וסברא, אלא מקיימים אותה רק מפני ציווי ה', ולכן פרה אדומה היא התיקון לחטא העגל.

יש לנו ללמוד מכאן את החיוב לקיים את כל המצוות מפני ציווי ה', ואף מצוות שכליות יש לכוון בקיומן רק מפני שכך צוה הקב"ה.

31 חכמת חקת המצפון ה

הצואה, כך אמר הקב"ה תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל (במ"ד י"ט ד'), מה הקשר בין פרה אדומה לבין חטא העגל? הנה לקרב ענין פרה אדומה אל השכל הוא דבר נואש, שכבר אמר שלמה המלך אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (קהלת ז'), שאחרי שאון וחקר כל גופי תורה לא מצא לבאר הסתירה שבפרה אדומה שמשחרת את הטמאים ומטמאה את הטהורים (במ"ד י"ט ג'), ומכיון שאי אפשר לעמוד על סוד פרה אדומה, גם לא נוכל להבין איך היא מכפרת על חטא העגל?

אולם נהפוך הוא, שדוקא מה שהנושא של פרה אדומה כ"כ מעורפל בזה נערץ ביאור כל הענין, דוקא בזה שניתן לנו פרה בתור חוק שלא נוכל לעמוד על סודה עד לעתיד לבוא (מדרש שם ג'), נלמד הוראה גדולה שאין לאדם לצפות להבין כל דבר! בוראי חיוב תלמוד תורה מחייבת אותנו גם על סביר כמו על גמיר, וגולת הכותרת של הלימוד היא הבנת הסברא, כמ"ש חז"ל אגרא דשמעתא סברא (ברכות ו'). אולם כל זה רק עד היכן שירינו מגעת, אבל מוכרחים להשלים עם העובדה שאי אפשר תמיד לעמוד על טעמו של דבר, לא מספיק לעבוד את הקב"ה על פי שכל הישר בלבד, אלא צריכים להתאזר גם בחמימות, ועל ידה אפשר לעבוד את הקב"ה אפילו במקום שלא מגיע שם החכמה.

*

* מבחינה שכלית אי אפשר להאשים במצב כזה, אולם מבחינת התמימות היתה כאן חריגה גדולה, שעם כל הסברות היפות איך הולכים ועושים צורה אחת שנצטוו על זה בסני, ואף אם היו יכולים לטהר את השרץ בק"ן טעמים, בכל זאת עובדא היא שלא צויה להם הקב"ה לעשות עגל, ואם רצונו בעגל שיצוה להם על כך, למה להם לחפש דרכים מרעם ולא לסמוך על הקב"ה?

ומכיון שנתקו את עצמם מהאמונה התמימה, נגזר עליהם שוב מיתה אחת שנכתבה בסני כמ"ש אני אמרתי אלהים אתם ובני עלין כולכם אכן כאדם תמותון (תהלים פ"ב), והכוונה שנפסקה דביקותם לקדושה, ומצב זה היא בחינת מיתה כמ"ש חז"ל רשעים בחייהם נקראים מתים (ברכות י"ח:), הוא מה שפירש רש"י על הפסוק פרה אדומה תמימה חז"ל, על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו (בעגל) בעלי מומין, חבוא זו (פרה) ותכפר עליהם ורחורו לתמותם ע"כ, חטא העגל שהיה פגם באמונה התמימה הביא מיתה לעולם, ומעשה פרה שהיא מחזירה את האמונה התמימה, לעשות רצונו ית' מבלי להניח מטהרת מטומאת מת.

ומימות שייך ביותר לאמונת חכמים שנצטוונו על יראתם כעל יראת המקום, ועלינו לבטל דעתנו לפני דעתם, החיוב על אמונת חכמים מוצא ביטוי בדברי תשובת ר'

36

ו, (ג), כמו שאמרו במדרש (נמדנר רנה פ"ט), כי החכם יש לו הרהורים וקושיות למה כך ולמה כך, על כן והיא רחוקה ממני, לא זכה להבין טעמו של פרה אדומה, ולכן כתיב (תהלים ק"א, י) ראשית חכמה יראת ה', ועקב ענוה יראת ה' (משלי כב, ד), ואמרו חז"ל (ילקוט תהלים רמז חמט) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשה ענוה עקב לרגלו. ומשה על ידי ענותותו זכה למעלה יותר ממה שזכה שלמה בכח חכמתו.

וזה שאמרה תורה בפרשת פרה אדומה ולקחו לטמא מעפר, שיתנהג הטמא כמדת העפר, שהיא מדת הענוה והשפלות, ולא יבקש להלך בגדולות ובנפלאות לחקור בעמקי האמונה, ואז יתקיים בו שריפת החטאת, שישורף ויבטל כליל את היצר הרע מלבו, לפי שיזכה לשמירה העליונה מן השמים, ולא ייכשל עוד בחטא ובעון.

34

עקיבא איגר (י"ד סי' נ"ה), לרב אחד שרצה לרחות דברי הרמ"א המיוסד על שיטת הר"ן חז"ל, מי יתן והיה מקדיש עיתות אלה אשר בהן יגע למצוא תואנה, אל היגיעה ועמל להבין אף קצה דבריהם העמוקים והרחבים, אלה דברי מוכיח לחכם מאהבה מסותרת, כי יחם לבבי וכאש בוערת על תתו לדברי רבותינו הקדמונים כתף סודרת, ולמען היות לו למזכרת. להבין שדעתם רחבה ודעתנו נבערת, או אז יכנע לכבו לשים פסקי ראשונים לראש עטרת תפארת, לתכלית הנרצה הלזה באו דברי זאת האגרת, והיה אם יקח אמרי ויצפנם לעד ולמשמרת, אז אחתום עצמי אוהבו ומכברו עכ"ל.

35

ער כרי כך צריכים להגיע לאמונת חכמים כלפי הראשונים, שאף אם מוצא סתירה, עליו לתלות שלא יגע כראוי להבין דבריהם, ואם נמחר להשיב על דבריהם סימן הוא כי תואנה הוא מבקש, ואם בדברי הראשונים כך עאכ"כ לדברי תנאים ואמוראים ולדברי נביאים, ומכל שכן לתורת משה רבינו שכל הקושיות והסתירות הם רק בבחינת תואנה הוא מבקש, ומי שלא מקבל את כל דברי התורה הן בכתב והן בעל פה כצורתו למרות קוצר שכלו ללבין, אין לו חלק כלל בחזקת ישראל, כמו שמוכיחה לנו פרשת פרה אדומה אשר טעמיה נעלמו. אף מהחכם מכל אדם.

* ואם רואה האדם שנבער לעמוד על טעמי תורה עם כל עמלו, יראה לקדש ולטהר את עצמו ולהרבות בחפילה, כמו שמצאנו כמשה רבינו שמרוב קדושתו ודביקותו נמסר לו טעמה של פרה אדומה (במ"ר י"ט ד'), על אף שלכלולו הוא בבחינת חוק, כל שכן לשאר

דברי תורה שנגלו טעמם שהם בהישג ידינו אם אך נכשיר את עצמנו כראוי. (המחזיר והדעת).

חקת

חיי

קב

38

37

ולא ידך גיסא כל מה שמרבה לחקור מביא עליו יצר הרע, וכמו שמצינו שאדם הראשון אכל מעץ הדעת, לפי שהיה עז רצונו להחכים כמו שאמר לו הנחש (ג' ט"ז) והייתם כאלקים יודעי טוב ורע, ונכשל במעשיו, ונכנס בו יצר הרע, ונגזר עליו עונש המיתה.

והמיתה הביאה טומאה לעצמו ועל כל הבריאה כולה.

ובזה יש להבין אמאי ניתנה דוקא מצות פרה במרה קודם מתן תורה, כי במרה שם לו חוק ומשפט, ונתן להם הקב"ה פרה אדומה כחוק בלי טעם, ללמדם שאם השטן והיצר הרע שואלים מה טעם יש בה לא יהרהרו אחרי דברי הקב"ה. ומכיון שהאמינו ישראל בה' ולא הלכו אחרי עצת היצר, זכו לכך שאכן נעקר יצר הרע מלבם בשעת מתן תורה. כדכתיב (תהלים פ"ו, ו) אני אמרתי אלקים אתם, ודרשו בזה (ע"ז ג' ט"ז) שאתם כמלאכים שאין בהם יצר הרע, ומעכשיו שמורים היו כשמירה עליונה מאתו יתברך שלא ילכדו בעוונות וחטאים.

להם מצות פרה טרם שחטאו בחטא העגל, וטרם הוצרכו כלל כפרה על מעשה העגל.

ונראה בביאור הענין כי האיש ההולך עם בוראו בתמימות, ואינו מהרהר אחרי דרכי הבורא ומצוותיו ואינו חוקר באמונתו יתברך, אז הוא זוכה לשמירה עליונה מאתו יתברך בדבר זה, כמו שאמר הכתוב (משלי ג' טו) כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד, ופירש רש"י בשם הירושלמי (פסח פ"א ה"א) בדברים שאתה כסיל בהם, ישמר רגליך מלכד. הרי כי לפי מדת תמימותו של אדם עם הקב"ה, כך יהיה שמירה עליונה שלא ילכד בהם, ויצעד בדרך הטוב והישר. וכתיב (ש"י, טו) פתי יאמין לכל דבר, ואמר דוד המלך (תהלים קטו, ו) שומר פתאים ה', שהאיש הנוהג כפתי ומאמין בה' באמונה שלימה, שומר עליו הקב"ה שלא ינזק ברוחניות או בגשמיות. וכן אתה מוצא באברהם אבינו שנאמר בו (בראשית טו, ו) והאמין בה', שיהיה לו בנים, כנגד מה שאמרו לו אצטגנינות (נ"ר מה, יב. ואלה מדרש ל"ב ע"ה), לכן ויחשבה לו צדקה.

משה

אולם בעת שחטאו ישראל בעגל, פסקו מאמונתם השלימה והזכה, עד שנכשלו והסיקו מכך כי זה האיש משה לא ידענו מה היה לו (שמות נ, 6), ומחמת כן פגמו באמונתם, וחזר יצר הרע למקומו, וסרה מהם השמירה העליונה שזכו בה, וכדי שיהא כפרה על חטא כזו, צריך לחזור בשורש החטא, להאמין בדבר ה' בתמימות ולא להרהר אחריו כלל, לכן צוה ה' להקריב הפרה עכשיו דוקא, וכשהיצר יהיה מונה אותנו מה טעם יש בה, אנו משיכים אין לנו רשות להרהר אחרים, וכוונת יסור הפגם שנפגמו על ידי החטא, נמצא דמה שהפרה מכפר על חטא העגל, הוא רק להתחזיר את אמונתם שהשיגו קודם לכן, ע"י הפרה אדומה.

40

ומדויק לשונו של רבי משה הדרשן כתבוא אמה ותקנת צוואת בנה, דהפרה אינה כפרה על עצם חטא העגל, אלא היא מקנחת הצוואה היוצא מהעגל, היינו מה שעל ידי העגל הגיעו לשפל מדריגה באמונה, ועל ידי עשיית מצות פרה מקנת הצוואה, וחוזרים בהם להאמין בלי שום הרהור אחרי ה' ומצוותיו, וממילא תהיה להם לכפרה על עוונם.

ובדברינו יבואר למה נתגלה טעם פרה אדומה למשה דוקא, כמו שאמרו במדרש (נמנר נה פ"ט, ו) שאמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אדומה אבל לאחרים חוקה. לפי שעל ידי מדת ענותנותו הגדולה של משה עד שהעיד עליו הכתוב (וי, ג) והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וגו', אינו מחשב עצמו למאומה, ומאמין באמונה שלימה ותמימה, ואינו חוקר אחרי דברי הקב"ה, וקיים בעצמו מה שאמר דוד המלך (פסלם עג, כג) ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך, וכמו שדרשו חז"ל (פולין כ" ע"ג) על הפסוק (פסלם נ, ו) אדם ובהמה תושע ה', אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה. ואף שיש בהם חכמה יתירה להבין ולהשכיל ולחקור בעומק יסודותיו, שם עצמם כבהמה, לכן זכה לדעת ולהבין טעם של פרה אדומה.

ואילו שלמה שהיה חכם ביותר ואמר על כל אלה עמדת, ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (קבלה

41

ובכרי לבאר הדברים מקדים החת"ס שעיקר חטא העגל היתה מפני שלא יכלו להבין בשכלם שיהיה הקב"ה שורה עליהם בלי שום אמצעי, ובגלל שלא נקלט הדבר הזה בשכלם עשו את עגל הזהב ואמרו (שמות לב, ד) "אלה אלהיך ישראל", ובאמת טעות גדולה היא כי ישראל הם בנים לה' וגם בלי ממוצע יש להם קשר עם בוראם.

והנה במתן תורה מצינו להיפך, שאמרו בני ישראל (שמות כד, ז) "נעשה ונשמע" והסכימו לקבל על עצמם על מלכותו בלי פקפוק אף קודם שישמעו, ותיכף קבלו על עצמם להאמין בה' ובמשה עבדו בלא שום ממוצע, ולכן זכו שנטל כל אחד מישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה והשני כנגד נשמע (כמבואר בשבת פח.), אמנם כשחטאו בני ישראל בחטא העגל וחפצו בממוצע בין ה' וביניהם ולא רצו לקבל את דבר ה' באמונה פשוטה מהקב"ה אזי כתיב (שמות לג, ו) "ויתנצל

ילקוט לקח טוב

43

5 בי"א

קצו

כהמשך לרעיון המובע במדרש מאריך רש"י מיסודו של ר' משה הדרשן לפרט היאך פרטי פרשת פרה מכוונים כנגד פרטי חטא העגל. הגר"י גולדווסר שליט"א מעלה בספרו "צפן לישנים תושיה" הקבלה נוספת בין טינוף העגל לבין קינוח הפרה. עשיית העגל היתה הפיכת "דומם" (מטיל זהב) לבעל חיים על ידי שריפת אש. לעומת זאת, אפר פרה הושג על ידי תהליך הפוך – הפיכת בעל חיים ל"דומם" גם כן על ידי שריפת אש. נמצא שגדול הוא כוחה של האש בבנין העולם וגם בחורבנו. וכמו כח האש כך גם לגבי שאר הכוחות שבבריאה יש פנים לכאן ולכאן. אל לנו לסמוך על הבנתנו ושכלנו על פי מראה עינינו. יש סתירת זקנים שהיא בנין ויש בנין נערים שהוא סתירה. יש ירידה שהיא צורך עליה ויש עליה על דרך "משגיא לגויים ויאבדם". זאת מלמדים אותנו הפרה והעגל. כשם ששריפת הפרה הנראית כלפי חוץ כהשחתה אינה אלא יצירה של טהרה, כך גם ההיפך. שריפת הזהב שחולידה עגל, דבר הנראה כלפי חוץ כיצירה, אינה אלא חורבן.

ע"י חוקת תשנ"ט

רח

44

בני ישראל את עדים מהר חורב", ודרשינן בגמ' (שבת שם) שניטלו מהם הכתרים בעטיו של חטא העגל.

42

ולפי"ז יש לומר דבאמת מצות פרה היא מצוה בפני עצמה וכבר נצטוו בה במרה, וסוד טעמה היה ראוי לגלות לחכמי ישראל כמו כל טעמי המצוות, אמנם אחר שעשו ישראל את העגל, היו צריכים תשובה וכפרה על מה שלא רצו להאמין מה שלא השיגו בשכלם, לכן העלים הקב"ה מהם טעם מצוה זו, וכאשר יקיימו בני מצות פרה בלא טעם והרהור תכפר להם חטא העגל, נמצא שכיסו טעם הפרה מכפרת על מעשה העגל ולא עצם המצוה, ולכן כאשר האומות שואלים לברר טעמי החוקים בכל התורה כולה אזי מצוה

מיט א פייער מיט א ברען, ונגיש בהם שמחה של מצוה, שמחה גדולה שזכינו בעוה"י לעשות הדברים האלה, אבל הדברים שנחשבים דברים פשוטים, דברים קטנים, היצו משתדל חזק מאד מאד, באופנים ודרכים שונים, שלא נרגיש כ"כ כמה כדאי להשקיע בהם יגיעה ועמל וזכר שיהיו בשלימות הראוי, נכמה שאפשר לפי המצב, ולא נרגיש בהם כ"כ האחריות שנעשה אותם אויף די שטערקסטע אופן, אויף די בעסטע אופן, רק נרגיש בהם, אדער יא אדער נישט, אביסעל בעסער אביסעל שוואכער, וואס איז שוין משנה, וכמו כן

ואחר שהיצר משתדל בכל כוחותיו להכניס החילוק הזה, הוא משתדל להכניס הרגשה עמוקה מאד מאד, שבהדברים והענינים שנחשבים דברים גדולים, דברים חשובים, נרגיש, כמה כדאי להשקיע בהם יגיעה, וזכר, וכמה כדאי להשתדל שיהיו כמו שצריך, ונרגיש אחריות גדולה שיהיו עם זריזות, ושלימות,